

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
Інститут управління, психології та безпеки
Кафедра теоретичної психології

**ІСТОРИЧНИЙ ШЛЯХ РОЗВИТКУ
КРИМІНАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ**

Кваліфікаційна робота
здобувача вищої освіти
першого рівня спеціальності
освітнього ступеня бакалавр
053 «Психологія»
Альона ШАТАЛОВА

Науковий керівник:
завідувач кафедри теоретичної
психології, доктор психологічних наук,
професор
Зоряна КОВАЛЬЧУК

Рецензент
кандидат психологічних наук
Ольга ЗАВЕРУХА

Кваліфікаційна робота допущена до захисту
«___» _____ 20__ р., протокол № _____
Завідувач кафедри теоретичної психології
доктор психологічних наук, професор
_____ **Зоряна КОВАЛЬЧУК**

Львів 2024

АНОТАЦІЯ

Шаталова А. Історичний шлях розвитку кримінальної психології

У даній роботі розглядається історичний розвиток поглядів на злочинність, починаючи з античності та закінчуючи сучасністю. Аналізуються філософські концепції злочинності, вплив релігійних та соціальних факторів на її сприйняття, а також розвиток кримінальної психології та антропології. Робота висвітлює важливість комплексного підходу до вивчення злочинності, враховуючи історичні, культурні та соціально-економічні аспекти, та підкреслює необхідність розробки нових стратегій для її запобігання та контролю в Україні.

Ключові слова: злочинність, філософія, кримінальна психологія, антропологія, соціальні фактори, історичний розвиток, кримінологія, профілактика злочинності, Україна.

Shatalova A. The Historical Path of the Development of Criminal Psychology

This work examines the historical development of views on criminality, starting from antiquity and ending with modernity. It analyzes philosophical concepts of criminality, the impact of religious and social factors on its perception, as well as the development of criminal psychology and anthropology. The paper highlights the importance of a comprehensive approach to the study of criminality, taking into account historical, cultural, and socio-economic aspects, and emphasizes the need to develop new strategies for its prevention and control in Ukraine.

Keywords: criminality, philosophy, criminal psychology, anthropology, social factors, historical development, criminology, crime prevention, Ukraine.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. СТАНОВЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ ДО 20 СТОЛІТТЯ.....	3
1.1 Первісні уявлення про злочинність та їх вплив на правові системи.....	5
1.2 Видатні постаті та їх внесок у розуміння психологічних аспектів злочинності.....	12
Висновки до розділу I	17
РОЗДІЛ II. СУЧАСНА ІСТОРІЯ ТА ПРИКЛАДНІ ДОСЛІДЖЕННЯ В КРИМІНАЛЬНІЙ ПСИХОЛОГІЇ.....	18
2.1 Становлення сучасної кримінальної психології та сфери її використання.....	18
2.2 Сучасні наукові розвідки в царині кримінальної психології.....	26
Висновки до розділу II	48
ВИСНОВКИ.....	50
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	51

ВСТУП

Актуальність. Тисячі років людство розвивало та застосовувало різні думки щодо того, яку поведінку слід вважати злочинною, хто є злочинцями та які можуть бути причини злочинів. Філософи XVIII та початку XIX століття висували концепцію раціонального злочинця, який вільно обирає свої дії, та критикували жорстку та несправедливу систему кримінальної юстиції. Наукове вивчення злочинів розпочалося на початку XIX століття, коли математики шукали емпіричні закономірності між країнами та регіонами на основі адміністративних даних. Соціологи, психологи та лікарі вводили соціальні та індивідуальні причини злочинів. Пізніше, нові розробки в інших науках спонукали до нових думок про причини злочинів, зокрема теорії напруженості, контролю та культурні теорії. Ці теорії домінували протягом багатьох десятиліть, хоча в 1960-1970-х роках XX століття з'явилися нові теорії, які розвиваються і до сих пір. Вивчення історії кримінальної психології надасть нам можливість дослідити історичний шлях цієї науки від філософських думок до важливих досліджень, які призвели до становлення кримінології і в бажанні наукової спільноти дослідити мотиви і розум злочинця, що спричинило появу кримінальної психології в прагненні дослідити і зрозуміти причини та можливі способи запобігання злочинної поведінки в майбутньому.

Дослідженням і розвитком кримінальної психології займалися такі зарубіжні науковці: Платон, Аристотель, Цицерон, Сенека, Публій Сіра, Лукрецій, Горацій, Вергілій, Нікколо Мікіавеллі, Томас Мор, Еміль Дюркгейм, Роберт Мертон, Чезаре Ламброзо, Рафаель Гарфало та інші. Серед українських науковців значний внесок вклали: А. Зелінський, А. Бойко, Л. Доля, А. Закалюк, Р. Кацавець, Б. Головкін, О. Кулик, В. Коновалова, О. Костенко, М. Панов та інші.

Об'єкт дослідження: Кримінальна психологія як галузь науки

Предмет дослідження: Історичний шлях розвитку кримінальної психології

Мета дослідження: Дослідити історію зародження і сучасного стану кримінальної психології.

Для реалізації поставленої мети визначені наступні **завдання:**

1. Проаналізувати становлення та розвитку кримінальної психології;
2. Виокремити основні поняття кримінальної психології на різних етапах її становлення;
3. Охарактеризувати видатні постаті та розкрити їх внесок у розуміння психологічних аспектів злочинності;
4. Виокремити основні етапи становлення кримінальної психології;

Методи дослідження: системно-структурний аналіз порівняння, класифікація, узагальнення, моделювання, систематизація, аналітико-синтетичний аналіз творів.

Теоретичне значення роботи полягає в поглибленні знань про історію кримінальної психології та її взаємодію з іншими науками.

Практичне значення роботи дані дослідження можна використати при підготовці здобувачів вищої освіти спеціальності Психологія і Право в рамках дисциплін історія психології історія держави і права кримінальна психологія і криміналістика.

Структура нашої роботи складається зі вступу, двох розділів, висновків до розділів та загальних висновків та списку літератури.

РОЗДІЛ І. СТАНОВЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ ДО 20 СТОЛІТТЯ

1.1. Первісні уявлення про злочинність та їх вплив на правові системи.

Покарання за порушення соціальних норм існували з давніх-давен, але слово «злочин» вперше з'явилося в документах близько 1250 року, в епоху Середньовіччя, що тривала з кінця V до кінця XV століття. Слово походить від старо-французького «crime» , з якого латинське «crimen» означає звинувачення, а «sermo» перекладається як «вирішую»[4]. Але повернемося до прикладів. У давні часи, наприклад, в епоху єгипетської, китайської, грецької, інкської чи римської імперій, були введені кримінальні закони для криміналізації певних видів поведінки та вирішення питань, пов'язаних із злочинцями. У середньовіччі в Європі пошуки причин злочинів були регульовані релігійними мотивами: ті, хто вчиняли злочини, «повинні» були образити волю Бога і «тому» мали бути володіні дияволом. До того часу наукових знань, які ми маємо сьогодні, не існувало. До середньовіччя конфлікти вирішувалися приватними особами; держава не була втягнута. До цього часу духовні пояснення були домінуючими щодо причин злочинів.

Розглядаючи злочинність, як складову девіантної поведінки та вкрай небезпечного суспільного явища, треба чітко собі уявити, що злочинність існувала у всі історичні часи і була незмінною частиною життя кожного народу і спільноти. Суспільство завжди поділялося на тих, хто скоював злочини, тих, хто боровся із злочинністю і тих, проти кого спрямовувалися протиправні дії. У святій книзі Біблії знаходимо свідчення про скоєння навмисного вбивства Каїном свого брата Авеля. Господь засудив це вбивство, сказавши: «І нині проклятий ти від землі, яка відвернула уста свої прийняти кров брата твого від руки твоєї. Коли ти будеш обробляти землю,

вона не стане більше давати сили своєї для тебе; ти будеш вигнанцем і бродягою на землі»[1].

У різні історичні епохи держава боролася зі злочинами, видавала спеціальні закони, спрямовані на подолання злочинності, визначала міру покарання злочинцям (грошові штрафи, термін ув'язнення, вид страти, вигнання, відлучення тощо). Проте історія свідчить про те, що злочинність суспільством диференціювалася – одним можна було вбивати, і це не вважалося злочином, інших за це суворо карали. В минулому суспільство відрізняло різні види злочинності, залежно від статусу чи класу особи. Деякі люди мали привілеї, які дозволяли їм скоювати злочини, які для інших були неприпустимі. Прикладом тому є історія Стародавнього Риму, коли рабовласник міг вбити свого раба і за цей кривавий вчинок не ніс ніякої відповідальності. А у випадку посягання раба на життя чи здоров'я господаря або вільного громадянина, раба забивали до смерті. В суспільстві Стародавнього Риму влада вживала суворі заходи проти рабів, які скоювали будь-які посягання на життя чи здоров'я своїх господарів або вільних громадян. Це підкреслює дисбаланс у відношенні до прав індивідуумів у суспільстві, заснований на їхньому соціальному статусі[1].

У Римській імперії злочинність мала різноманітні форми та прояви, і одним з най екстремальніших різновидів її було узаконене вбивство гладіаторів на аренах цирку. Ця практика, відома як «луді гладіаторії» або «бійки гладіаторів», була популярним видом розваги серед вільних громадян та правителів Риму.

Гладіаторські бої відбувалися на великих аренах, де учасники, зазвичай раби або військовополонені, боролися один з одним або з диких звірів у військових або міфологічних сценаріях. Ці бої були не лише способом розваги, а й засобом політичного контролю, адже вони відображали владу та велич імператора.

У цьому контексті вбивство гладіаторів на арені було прийнятим і не каралося законом. Навпаки, це було сприйнято як розважальний захід, який

допомагав утверджувати владу та авторитет правителів. Відвідування гладіаторських боїв стало важливою частиною культури та соціального життя у Римі, а саме участь у цих боях дозволяла імператорам та іншим правителям підтримувати та зміцнювати свою популярність серед народу[1].

Доцільно згадати, що у Стародавньому світі філософи намагалися відповісти на запитання: що таке злочин і яка відповідальність повинна бути за його вчинення? Чому він вчиняється і повторюється?[34].

Згідно з кримінологічними поглядами Платона, він цікавився причинами злочинів та аналізував їхні мотиви. Він вважав, що порушення законів є наслідком найбільшої хвороби держави. Одним із головних джерел цієї хвороби він вбачав міжусобиці, наявність бідності та багатства. З метою запобігання злочинам, Платон пропонував законодавцям установлювати межі бідності й багатства. Якщо майно найзаможніших перевищує «статки» найбідніших у чотири рази, це вже призводить до злочинності. Він також розглядав фактори, які можуть утримувати людей від порушення законів, такі як очікуване зло, суспільна думка, моральність і звичка гідної поведінки, а також заохочення законослухняних громадян. Ці ідеї Платона допомагають нам краще розуміти соціальні аспекти злочинності в античних часах[33].

Аристотель, давньогрецький філософ, розглядав питання справедливості та покарання в своїх творах. Справедливість як середнє значення (принцип середнього), Аристотель вважав, що справедливість — це не просто середнє значення, як інші добродісні риси. Вона відноситься до проміжної кількості, тоді як несправедливість пов'язана з екстремальними точками. Тобто справедливість не є простим застосуванням принципу середнього до всіх добродісних рис. Вона має свої особливості. Покарання та відновлення пропорційної справедливості, Аристотель вважав, що покарання не повинно бути лише засобом помсти, але й можливістю для морального зростання та виправлення. Однією з основних цілей покарання є відновлення пропорційної справедливості. Він стверджував, що покарання повинно відповідати важкості вчиненого злочину. Визначення злочину: Аристотель

вважав, що злочин — це акт вільної волі, спричинений бажанням. Він вважав, що діти, ідіоти, психічно хворі та особи в стані екстазу не повинні нести відповідальність за злочини. Відповідь суспільства на злочин може бути профілактичною або репресивною. Отже, Аристотель вніс вагомий внесок у розуміння справедливості, покарання та злочинності, і його філософські погляди залишаються актуальними і сьогодні[33].

Цицерон детально проаналізував природу злочину і роль покарання у запобіганні злочинності. Він вважав, що в основі багатьох злочинів лежать нерозумні пристрасті і бажання миттєвого задоволення. Ці пристрасті, особливо нерозумні і жадібні, призводять до порушення закону і моральних норм. Цицерон підкреслював, що безкарність заохочує до злочинної поведінки[28].

У своїх працях Цицерон стверджував, що покарання повинно мати дві основні функції.

По-перше, покарання має функціонувати як загальний превентивний захід. Тобто воно запобігає вчиненню злочину, вселяючи страх перед можливими наслідками.

По-друге, покарання має забезпечувати безпеку суспільства, не даючи небезпечним злочинцям продовжувати свою діяльність і захищаючи права та інтереси інших членів суспільства.

Цицерон також розглядав покарання як засіб впливу на моральну поведінку людей. Він вважав, що ефективність покарання полягає не лише в його суворості, але й у здатності змінити поведінку правопорушників і переконати їх у важливості дотримання правових і моральних норм. Іншими словами, він вважав, що покарання має бути пропорційним тяжкості злочину, щоб збалансувати суспільні інтереси та права особистості[32].

Цицерон також був прихильником ідеї реабілітації правопорушників і вважав, що пенітенціарна система повинна не тільки запобігати злочинам, а й сприяти перевихованню та реінтеграції правопорушників у суспільство. Це

включало в себе освіту та підтримку, спрямовану на реінтеграцію правопорушників як продуктивних членів суспільства.

У своїх працях і промовах Цицерон обговорював різні види покарань та їхній вплив на суспільство. Він досліджував ефективність різних методів покарання та їхній вплив на моральність і стабільність суспільства[42].

Сенека, інший римський філософ та політичний діяч, письменник, поділяв схожі погляди. Він вважав, що покарання повинно прагнути як до виправлення винного, так і до безпеки суспільства, шляхом попереджувального впливу на інших громадян.

Проблема викорінення злочинів, а не злочинців, простежується у творах римського письменника Публія Сіра, він вважав, що цей процес повинен спиратися на хороше законодавство. Частина мислителів стародавнього часу, вважають злочини аномалією у суспільстві, шукали мотиви та причини їх скоєння. Горацій і Вергілій серед мотивів та причин злочинності називали, перш за все, користолюбство, гнів, гордість, навіть жадобу крові, а також прагнення до почестей .

Лукрецій вказував на бідність як одну з причин злочинності.

Горацій, з свого боку, вимагав розрізняти різні види злочинців, враховуючи їхні мотиви та дії.

А Сенека підкреслював важливість виправлення злочинців та безпеки суспільства.

Середньовіччя, було періодом, коли церква мала значний вплив. Інквізиція, хрестові походи та полювання на відьом стали частою практикою. Проте, з часом погляди на покарання змінилися, і виправлення злочинців стало більш актуальним.

Психологічний вимір релігійних судових процесів у середньовічній Європі відображав суспільний страх перед чаклунством і єрессю, а також страх і потребу ідентифікувати винуватців і захищатися від потенційних загроз для віри і спільноти.

Перш за все, ці судові процеси ілюструють глибокий страх перед чаклунством і єрессю, які вважалися загрозою релігійній і соціальній стабільності в той час. Середньовічне суспільство було сповнене забобонів і віри в силу диявола, що призводило до використання релігійних ритуалів для виявлення та покарання «грішників».

Психологічно такі процеси відображали віру в божественне втручання (*judicium dei*), яке піддавало обвинувачених і навіть духовенство божественним випробуванням. Це можна розглядати як психологічний захисний механізм, який надає процесу суду і покарання божественного сенсу і легітимності.

З іншого боку, немає жодного випадку, щоб священнослужитель був засуджений у такий спосіб. Це може свідчити про їхній власний рівень психологічного переконання у власній невинуватості. Однак це також може свідчити про очевидний психологічний дисонанс між їхніми власними релігійними переконаннями та суспільними очікуваннями.

Загалом, ці тести відображають складність взаємодії між релігійними переконаннями, соціальними нормами та психологічними захистами в середньовічному суспільстві[4].

Епоха Відродження, що тривала в Європі між XIV–XVII століттями, була періодом інтелектуального процвітання, що супроводжувався значними досягненнями у філософії, науці та мистецтві. Зокрема, філософи епохи Відродження представили нові ідеї про природу людини, суспільства і права. Вони прагнули зрозуміти коріння злочинності та знайти шляхи її запобігання.

Наприклад, філософ та політичний діяч Нікколо Макіавеллі в своїх працях, таких як «Князь» і «Декамерон», досліджував природу влади і способи її збереження. Його ідеї про раціональне використання сили та стратегії вплинули на подальший розвиток політичної філософії та кримінального права. У «Державці» Макіавеллі розглядає методи та способи захоплення і утримання влади. Його погляди на політику можуть вражати аморальністю: він описує нечесність, вбивство невинних та інші морально сумнівні дії як

нормальні та ефективні в політиці. Ця книга навіть закликала до таких дій у багатьох ситуаціях. Незважаючи на це, «Державець» відіграв важливу роль у розвитку політичної філософії та відродив інтерес до класичного республіканізму.

Окрім Макіавеллі, філософи епохи Відродження, такі як Томас Мор та Джон Локк, розглядали питання справедливості, права та організації суспільства. Вони наголошували на важливості створення справедливих законів та інститутів, які б запобігали злочинності та забезпечували гармонійний розвиток суспільства[4].

Епоха Відродження сприяла розвитку філософських концепцій, спрямованих на запобігання злочинності, і зробила значний внесок у формування сучасних уявлень про право і справедливість.

Вчені та дослідники зосередилися на аналізі психологічних, соціальних та економічних факторів, що спричиняють злочинність. Вони вивчали вплив середовища, виховання та особистісних рис на поведінку людини і допомагали зрозуміти механізми злочинності.

Поняття справедливості та рівності перед законом також були центральними у філософських міркуваннях епохи Відродження. Наголос робився на необхідності створення правової системи, яка б гарантувала справедливість і рівність для всіх членів суспільства.

Крім того, епоха Відродження сприяла розвитку освіти та навчальних закладів, які також відігравали важливу роль у запобіганні злочинності. Вищі освітні стандарти та культурний розвиток сприяли формуванню більш свідомого та відповідального суспільства, здатного боротися зі злочинністю.

В епоху Відродження психологічні аспекти злочинності вивчалися і осмислювалися в контексті трансформацій, що відбувалися у світогляді та культурі. Епоха Відродження була періодом розквіту гуманізму, відродження інтересу до людської особистості та розвитку інтелектуальних здібностей. У цей час з'явилися нові підходи до розуміння моралі, поведінки та внутрішніх

мотивацій людей, що вплинуло на розпізнавання та аналіз причин злочинності.

В епоху Відродження психологічні аспекти злочинності розглядалися в контексті людської природи та внутрішніх конфліктів. Тогочасні філософи, психологи та моралісти вивчали мотивацію людської поведінки та визначали вплив емоцій, страхів і бажань на поведінку людини. Розуміння психологічних аспектів злочинності сприяло розробці етичних і моральних норм, а також методів профілактики та реабілітації.

Одним із важливих аспектів психологічного вивчення злочинності був аналіз мотивів поведінки злочинців. Дослідники епохи Відродження намагалися з'ясувати, що спонукає людей до скоєння злочинів: нерозумна пристрасть, жадібність чи соціальні чинники. Вони вивчали психологічні механізми, що лежать в основі злочинної поведінки, і намагалися визначити шляхи запобігання злочинам шляхом впливу на ці мотиваційні чинники.

Крім того, в епоху Відродження активно розвивалися філософія і психологія, що стосувалися людської волі, виявлення внутрішніх конфліктів і способів їх вирішення. Розуміння психологічних аспектів злочинності допомогло глибше зрозуміти природу людини та її взаємодію з навколишнім світом, а також відіграло важливу роль у формуванні суспільства та його підходів до запобігання злочинності та боротьби з нею[24].

1.2. Видатні постаті та їх внесок у розуміння психологічних аспектів злочинності.

Давайте розглянемо деякі видатні праці та погляди філософів цього періоду. У книзі Томаса Мора «Утопія» можна знайти кілька цікавих ідей і думок, які можуть мати відношення до злочинної свідомості:

Справедливість і закон: утопія, яку описує Мор, має дуже суворі закони, спрямовані на підтримку справедливості і порядку в суспільстві. Це пов'язано з тим, що справедливе суспільство забезпечить рівні умови для всіх і відчуття безпеки для всіх.

Спільна власність: утопійці не мали приватної власності, що могло б вплинути на їхні мотиви для крадіжок і злочинів проти власності. Відсутність приватної власності могла сприяти відсутності конфліктів і пов'язаних з ними злочинів.

Ідея гармонії та рівності: утопічне суспільство - це місце гармонії та рівності, де люди живуть у мирі та співпраці. Відсутність соціальної нерівності може зменшити напруженість і конфлікти в суспільстві, що може вплинути на зниження рівня злочинності.

Природне середовище: утопічне суспільство – це суспільство, засноване на природі, де люди поважають і гармонійно ставляться до природного середовища. Такий підхід може знизити рівень екологічної злочинності та руйнування довкілля.

Таким чином, «Утопія» Томаса Мора не фокусується безпосередньо на злочинній свідомості, але пропонує деякі ідеї та принципи, які можуть сприяти зниженню рівня злочинності та створенню середовища, вільного від злочинності[35].

Відомий французький соціолог Еміль Дюркгейм зробив важливий внесок у вивчення суспільства та злочинності. Він розглядав злочинність як нормальну частину суспільства, яка виконує певні функції.

Дюркгейм вважав, що такі вчинки, як самогубство, які, здавалося б, викликані індивідуальними факторами, насправді є соціальними явищами, продуктом значень, очікувань і домовленостей, що виникають у процесі спілкування людей один з одним[26].

Дюркгейм також розглядав суспільство як над особистісну реальність, незалежну від індивіда. Цей погляд відображає його переконання, що соціальні явища, в тому числі злочинність, є результатом не лише індивідуальної поведінки, але й ширшого соціального контексту.

Тому Дюркгейм вважав, що злочинність не може бути повністю усунута з суспільства, оскільки вона виконує такі важливі функції, як визначення моральних меж і соціальна солідарність.

Тут важливо зазначити, що хоча Дюркгейм вважав злочинність «нормальною» частиною суспільства, він не вважав її «доброю» чи «бажаною». Він лише зазначав, що злочинність існує в усіх суспільствах і виконує певні функції. Однак це не означає, що суспільство повинно толерувати або ігнорувати злочинність. Навпаки, суспільство повинно докладати зусиль для запобігання та ефективної боротьби зі злочинністю[26].

Роберт Мертон найбільш відомий своєю теорією аномії, викладеною в книзі «Соціальна теорія і соціальна структура» (1938). Ця теорія аномії зробила значний внесок у розуміння взаємозв'язку між соціальною структурою суспільства та злочинністю.

У своїй теорії Мертон розглядає аномію як розрив між цілями(цілями),які переслідує суспільство, і засобами, які дозволяють людям досягти цих цілей. Мертон стверджує, що в ситуаціях нерівності та відсутності можливостей люди відчують тиск для досягнення соціально прийнятих цілей, але в той же час існують обмеження на засоби, за допомогою яких вони можуть досягти цих цілей[43].

Мертон виділяє п'ять основних способів реагування на аномію

Конформізм:Прийняття цілей суспільства і засобів їх досягнення.

Інновативізм: Приймає цілі суспільства, але використовує неприйнятні або нелегітимні засоби для їх досягнення.

Ритуалізм: Відкидає цілі суспільства, але продовжує слідувати правилам суспільства.

Сміливість: Відкидає цілі та правила суспільства і шукає їм альтернативи.

Втеча: відмова від цілей суспільства і засобів їх досягнення та пошук альтернативних цілей і засобів.

Таким чином, у теорії аномії Мертона злочинність розглядається як результат взаємодії між соціальними цілями та можливістю їх досягнення в умовах соціальної нерівності та відсутності можливостей.

Іншим важливим аспектом теорії Мертона є розрізнення, яке він робить між гармонійними та дезадаптивними способами реагування на аномію. Мертон зазначає, що не всі люди в ситуації аномії вчиняють правопорушення. Одні дотримуються соціальних норм і прийнятих цілей, а інші шукають альтернативні шляхи їх досягнення.

Теорія Мертона допомагає зрозуміти, що злочинність спричинена не лише індивідуальними особливостями чи патологічними нахилами, а й відмінностями в соціальних умовах та можливостях[41].

Чезаре Ломброзо, батько кримінології, був лікарем і антропологом, який перебував під впливом теорій Дарвіна і розглядав злочинців як «відсутню ланку» між мавпами і людьми. Таким чином, типологія злочинців Ломброзо відображає різноманітність мотивацій і характеру злочинної поведінки, допомагаючи кримінологам і правоохоронним органам краще зрозуміти природу злочинності та розробити ефективні стратегії боротьби з нею[22].

Молодіжна злочинність, яку Ломброзо визначає як «пристрасні злочини», характеризується нестабільністю і нерозвиненістю моральних цінностей. Підлітки, схильні до таких правопорушень, можуть скоювати злочини в результаті неправильних рішень або намагатися вчинити злочинні дії, не розуміючи їхніх наслідків. Це може бути пов'язано з підлітковою безвідповідальністю, бажанням експериментувати та відсутністю соціальних навичок.

На думку Ломброзо, тілесні злочини та емоційні злочини спричинені імпульсивною поведінкою у стані сильного емоційного збудження. До таких злочинів належить низка правопорушень, скоєних під впливом гніву, образи, страху чи інших сильних емоцій. Прикладами є напади, крадіжки та насильство під час конфлікту.

Злочини розуму, тобто злочини, які розраховано сплановані і виконані, характеризуються тим, що вони є результатом навмисних дій злочинця, спрямованих на досягнення певної мети. Такі злочинці можуть думати про наслідки своїх дій і планувати їх реалізацію. Вони можуть бути пов'язані зі

складним злочинним плануванням, таким як шахрайство, фінансові махінації або злочинна змова.

Злочини у сфері влади - це злочинна поведінка осіб, які зловживають своїм становищем, владою або привілеями. Сюди входить корупція в уряді, фінансові махінації на високому рівні або використання влади в особистих цілях.

Кожне з цих правопорушень спричинене різними факторами, такими як соціальне середовище, емоційний стан, особистість та зовнішні обставини. Розуміння цих типів може допомогти кримінологам та правоохоронним органам розробити ефективні стратегії боротьби зі злочинністю[40].

Висновки до розділу I

Отже у першому розділі ми розглянули історичний початок злочинності та погляди різних філософів на її причини. Від античних часів, коли безладдя, майнова нерівність та корупція вважались основними чинниками злочинності, до епохи Просвітництва, де акцент робився на соціальні недоліки та виховання, ми бачимо, що кожна історична епоха мала своє розуміння коренів злочинності.

Філософи, такі як Платон та Аристотель, розглядали злочинність через призму справедливості, влади та особистого вибору, в той час як Цицерон та Сенека наголошували на важливості покарання та його соціальних функцій. У Середньовіччі церква мала значний вплив на погляди на злочинність, але з часом виникла потреба у виправленні злочинців.

Епоха Відродження принесла нові ідеї про природу людини та суспільства, які вплинули на розвиток права та кримінальної юстиції. Філософи, такі як Макіавеллі, Мор та Локк, розширили розуміння справедливості та правової системи, підкреслюючи необхідність справедливих законів для запобігання злочинності.

У сучасному світі, де злочинність вважається нормальною частиною суспільства, важливо розуміти її як результат ширшого соціального контексту, як це вказував Дюркгейм, а також враховувати соціальну структуру, як це робив Мертон у своїй теорії аномії. Ломброзо ж пропонував біологічний підхід до розуміння злочинності, що також вніс важливий внесок у кримінологію.

Таким чином, історія злочинності та її вивчення показують, що для ефективної боротьби з нею необхідно враховувати різноманітність підходів та перспектив, які виникали протягом різних історичних періодів. Це дозволяє сформуванню більш глибоке розуміння злочинності та розробити комплексні стратегії її запобігання та контролю.

РОЗДІЛ 2. СУЧАСНА ІСТОРІЯ ТА ПРИКЛАДНІ ДОСЛІДЖЕННЯ В КРИМІНАЛЬНІЙ ПСИХОЛОГІЇ

2.1. Становлення сучасної кримінальної психології та сфери її використання.

Кримінальна психологія, як галузь юридичної психології, пройшла значний шлях розвитку. Вона виникла як відповідь на потребу глибшого розуміння психічних механізмів, що стоять за злочинною поведінкою, і сьогодні є невід'ємною частиною криміналістичних досліджень та правоохоронної діяльності.

Історія кримінальної психології свідчить про її постійне оновлення та адаптацію до сучасних викликів, що дозволяє ефективно використовувати її для розуміння та запобігання злочинності. Основним завданням кримінальної психології є вивчення психіки злочинця, аналіз мотивів та особистісних рис, які можуть призвести до протиправної поведінки. Це включає дослідження таких аспектів, як соціальне середовище, особистісні конфлікти, психічні розлади та інші фактори, що впливають на поведінку індивіда. Завдяки цьому, кримінальні психологи можуть розробляти профілі злочинців, що сприяє ефективному розслідуванню злочинів та розробці стратегій їх запобігання. Крім того, кримінальна психологія відіграє важливу роль у реабілітації злочинців, допомагаючи їм повернутися до нормального життя в суспільстві. Вона також сприяє формуванню етичних стандартів та правил поведінки для практикуючих фахівців, що є ключовим для забезпечення об'єктивності та справедливості в правоохоронній системі.

Витоки кримінальної психології сягають кінця 18 століття, коли почалися перші наукові дослідження злочинної свідомості. Піонером у цій галузі був відомий німецький психолог Вільгельм Вундт, який заснував перший психологічний інститут у 1879 році. Вундт вивчав різні аспекти психічного життя людини, в тому числі його зв'язок зі злочинністю.

Рання кримінальна психологія була попередницею кримінології, яка зосереджується на особистісних аспектах злочинності та вивчає психічні характеристики злочинців. Вона допомагала зрозуміти причини і мотиви злочинів на основі психологічних даних.

Важливим етапом у розвитку кримінальної психології була кримінальна антропологія. Ця галузь досліджень була спрямована на вивчення біологічних факторів, які впливають на поведінку людини та спричиняють злочинність[3].

Кримінальна антропологія є галуззю антропології, яка має за мету вивчення злочинної поведінки та її причин. Вона аналізує походження злочину, засоби його правового захисту та вплив покарання на злочинців, розглядаючи його як засіб реформування та запобігання.

Кримінальна антропологія складається з трьох основних частин або сфер: загальної, спеціальної та практичної. Вона вивчає фізичні та психічні особливості злочинців, а також соціальні та екологічні фактори, які можуть впливати на їх злочинну поведінку.

Дослідження в кримінальній антропології зосереджуються на двох фундаментальних факторах: злочинних діях і людині в цілому. Вона намагається об'єктивно дізнатися, що призвело до вчинення злочину та як саме це відбулося.

Ця галузь використовує інші наукові дисципліни, такі як психологія, кримінальне право та генетика, для всебічного вивчення правопорушника та його злочинної поведінки. Вона стежить за розвитком злочинця в соціальному середовищі та намагається з'ясувати, що саме спонукало його вчинити злочин.

Історично кримінальна антропологія мала дві псевдонауки - френологію і фізіономіку, які спробували пояснити злочинну поведінку людини на основі елементів расового та фізіогномічного порядку, але ці теорії були відкинуті як необґрунтовані.

Вивчення злочинної поведінки є важливим елементом кримінології, оскільки дозволяє розкрити причини та мотивації, які стоять за злочином, що може сприяти подальшому розумінню та запобіганню злочинності.

Чезаре Ломброзо, італійський лікар, кримінолог і психіатр, вніс величезний внесок у розвиток кримінальної науки, особливо в галузі кримінальної антропології. Його дослідження зосереджувалися на вивченні фізичних та психічних аспектів злочинців та їх відмінностей від нормальних членів суспільства.

Важливим моментом у його кар'єрі стала спостереження за черепом злочинця на ім'я Віллалла у 1871 році, під час якого він виявив деякі аномалії. Це привело Ломброзо до гіпотези про зв'язок між фізичними аномаліями та злочинністю, що стало одним із основних принципів кримінальної антропології.

У своїх дослідженнях Ломброзо відзначав, що злочинці мають певні вади розвитку черепа, що робить їх схожими на деякі види тварин. Це спричинило початок його досліджень у галузі кримінальної антропології.

Однією з його найважливіших робіт була книга «Спогади про кримінальні притулки», де він встановив відмінності між злочинцями та людьми, які мають психічні розлади. Він вважав, що злочинець фактично є пацієнтом з дуже чіткими вадами розвитку черепа.

Ломброзо активно працював над розвитком притулків для злочинців, відділенням їх від звичайних в'язниць і спрямуванням на лікування та реабілітацію. Він впевнено вважав, що психічно хворих не слід утримувати у в'язницях, але в спеціалізованих закладах для них.

У 1876 році Ломброзо опублікував «Експериментальний антропологічний трактат правопорушника», що формально вважається народженням кримінології як науки. Це відкриття відкрило нові горизонти для розвитку кримінальної антропології та вивчення злочинності. Його вплив на інших кримінологів, таких як Енріко Феррі і Рафаель Гарафало, був надзвичайно значущим[29].

В цілому, Чезаре Ломброзо вважається одним з піонерів кримінальної антропології та вніс величезний внесок у розвиток кримінальної науки. Його

ідеї і дослідження залишаються важливими джерелами для розуміння природи злочинності та її причин.

Енріко Феррі, італійський кримінолог та соціолог, вніс значний внесок у розвиток кримінальної науки, особливо в контексті вивчення взаємозв'язку між соціальними умовами та злочинністю.

У своїй книзі «Соціалізм і злочинність», опублікованій у 1882 році, він досліджував вплив соціальних факторів на злочинність та висунув гіпотезу про заміну моральної відповідальності соціальною. Феррі стверджував, що вільна воля, відома як «вигадка», не може пояснити злочинність в контексті соціальних умов, тому моральну відповідальність треба замінити соціальною відповідальністю.

Феррі керував Scuola di Applicazione Giuridico-Criminale, де він пропонував курс з кримінології, розділений на чотири модулі: злочинець, злочин, санкції та процедура. Цей підхід дозволяв студентам отримати глибоке розуміння кримінальної поведінки та її наслідків для суспільства.

В цілому, Енріко Феррі відіграв важливу роль у формуванні поглядів на злочинність та вплив соціальних умов на кримінальну поведінку. Його роботи залишаються важливим джерелом для вивчення кримінальної соціології та кримінології[29].

Рафаель Гарофало, італійський кримінолог і соціолог, дійсно відіграв важливу роль у розвитку кримінальної науки, особливо в контексті Позитивної школи кримінології. Він досліджував природу злочинності та розробив концепції, які вплинули на подальший розвиток правосуддя та кримінальної політики.

У своїй книзі «Кримінологія» Гарофало вперше введе такі поняття, як «небезпека» і «спеціальна і загальна профілактика», що відіграли значну роль у формуванні кримінальної політики і стратегій протидії злочинності.

Він був одним із перших кримінологів, які вказали на необхідність застосування класифікації злочинців при застосуванні штрафних санкцій, а не просто залежно від характеру самого злочину. Це підкреслювало його

прагнення до більш обґрунтованого та раціонального підходу до кримінальної юстиції.

Що стосується його поглядів на смертну кару та відношення до детермінізму, Гарофало дійсно виступав проти абсолютного детермінізму, відзначаючи важливість індивідуальних факторів та контексту у вчиненні злочинів. Він також підтримував використання смертної кари, що відображало його консервативні погляди на питання кримінальної політики.

В цілому, Рафаель Гарофало вніс важливий внесок у розвиток кримінальної науки, встановивши основи для подальших досліджень і стратегій протидії злочинності[29].

Слід зазначити, що психологія злочинності обмежується вивченням специфічних психологічних закономірностей у виборі та здійсненні злочинної поведінки людьми. З психологічної точки зору, «будь-який злочин - це складна поведінка людини, що виникає в результаті прийняття рішення про вчинення або невчинення певного діяння».

Система психологічних закономірностей кримінальної психології включає в себе наступні аспекти:

Закономірності виникнення і формування антигромадських установок, мотивів вчинення злочинів і вибору відповідних протиправних дій людьми.

Закономірності та механізми кримінальної психології як діяльності;

Закономірності колективної поведінки правопорушників і формування злочинних груп, вибір рольового статусу в злочинних групах;

Закономірності впливу на особистість злочинця (або злочинної групи) з метою запобігання антисоціальним тенденціям. Дослідження психології злочинної поведінки та психології правопорушників охоплюють теми кримінальної психології. У спеціалізованих літературних джерелах розрізняють теми кримінальної психології

Вивчення психології особистості правопорушників, характеристика та класифікація різних типів правопорушників;

1. Вивчення кримінальної психології як спеціалізованої діяльності;

2. Вивчення психології злочинного суспільства;
3. Психологічне вивчення злочинності як масового соціального явища;
4. Вивчення психологічних механізмів відтворення злочинності в суспільстві та розробка психологічних методів її запобігання;
5. Розробка психологічних аспектів віктимології і на цій основі психологічних заходів забезпечення безпеки життєдіяльності.

На думку інших науковців, до завдань кримінальної психології належать:

1. Вивчення психологічної природи злочинності та кримінальної психології як особливого виду діяльності.
2. Вивчення особистості правопорушників (злочинців), класифікація типів правопорушників;
3. Дослідження особливостей формування антисоціальних установок і мотивації злочинної поведінки;
4. Дослідження психології злочинних груп та психології правопорушника як члена групи;
5. Підготовка практичних рекомендацій для юристів з питань контролю над злочинністю та її впливом на особистість злочинця;
6. Надання психологічної інформації та консультацій правоохоронним органам і створення психологічних профілів (портретів) правопорушників;
7. Аналіз психологічних особливостей правового виховання громадян з метою розробки методів профілактичного впливу на окремих осіб і групи громадян.

Вчинення правопорушення передбачає наявність суб'єкта діяльності (правопорушника). Для позначення цього поняття в юридичній літературі використовуються різні терміни: «злочинець», «виконавець», «особа, яка вчинила злочин» та ін. Незважаючи на деякі відмінності, ці терміни вживаються ідентично. Інші відкидають поняття особи злочинця взагалі і

стверджують, що особа злочинця має певні ознаки або якості. Австрійський вчений Й. Варга ще в 19 столітті стверджував: «Очевидною причиною більшості злочинів є поява психічно та економічно слабких людей»...

Хворих треба лікувати, неосвічених - навчати, жебракам - давати житло і роботу. Поняття «злочинець» по суті не є антропологічним чи біологічним поняттям. Тих, кого називають «злочинцями», на відміну від невинних, судить конкретний суддя в конкретній країні, відповідно до чинного в цій країні кримінального законодавства, в результаті випадкового збігу обставин. Злочинець - це людина, яка переступає закон, яка порушує закон, яка є грішником перед законом. Особистість злочинця не тільки існує, але й потребує дослідження, про що дуже добре висловився А. Ф. Зелінський: «Особистість злочинця є альфа і омега, наріжний камінь кримінальної психології. Людина, яка порушує кримінальний закон, є автором злочину, а «випадок» перетворює громадянина на злочинця, який відхилився від громадянської свідомості». У психології існують різні підходи до типізації особистості злочинця (правопорушника). Вивчення особистості правопорушника вимагає виявлення типових правопорушників, визначення критеріїв градації типів правопорушників та виявлення особливостей взаємовідносин правопорушника з оточуючими. Спроби дослідження типологій злочинців (соціально-психологічних) у різні періоди робили провідні вчені та практики (Ч. Ломброзо, Е. Феррі, А. Ф. Зелінський та інші).

У кримінальній психології розробка психологічних портретів або профілів злочинців, безперечно, є перспективним напрямком. Це створення ідеальної моделі, сконструйованої фахівцями в конкретних галузях знань (психологами, психіатрами, криміналістами, сексопатологами), яка містить інформацію про поведінкові характеристики, а також виявляє і описує ознаки, що сприяють ідентифікації та виявленню невідомих злочинців. Без знань кримінальної психології (зокрема залучення фахівця-кримінального психолога) діагностичне (психологічне) дослідження та моделювання особистості злочинця буде неможливим. Такий метод моделювання

називається кримінальним профайлінгом. Профайлінг - це сукупність психологічних методів, що використовуються для оцінки та прогнозування поведінки людини на основі аналізу найбільш інформативних особистісних характеристик, зовнішнього вигляду, вербальної та невербальної поведінки.

В останніх українських джерелах також згадуються міркування кримінального профайлінгу, які широко поширені за кордоном (наприклад, в Ізраїлі, Німеччині, США, Румунії). Поняття «профайлінг правопорушника» є загальним терміном для позначення методів моделювання особистості невстановлених злочинців, включаючи профайлінг правопорушника, психологічний профайлінг, аналіз поведінкових доказів, аналіз місця злочину, реконструкцію місця злочину, географічний профайлінг, слідчу психологію та профайлінг особистості правопорушника.

Сучасні типології кримінальної психології відображають різноманітність злочинної поведінки і дають змогу краще зрозуміти її причини та механізми. Таким чином психологи змогли виділити певні групи злочинців і створити єдину класифікацію.

Антисоціальні типи, такі як соціопати та психопати, відображають різні відтінки антисоціальної поведінки та особистісні риси, які можуть призвести до злочинної поведінки.

Злочинці-маніпулятори, терористи та екстремісти використовують цілий ряд стратегій і мотивацій для досягнення своїх цілей, які можуть включати політичні, релігійні або ідеологічні переконання.

Серійні вбивці, економічні злочинці та кібер злочинці представляють інші аспекти злочинної діяльності, які може бути дуже складно виявити та протидіяти через їхні специфічні характеристики та методи.

Пасивні злочинці можуть скоювати злочини без застосування фізичної сили, тоді як політично вмотивований тероризм може мати серйозні наслідки для соціальної та політичної стабільності.

Насильницькі злочинці можуть застосовувати фізичну силу для досягнення своїх цілей і становлять серйозну загрозу громадській безпеці.

Розуміння типів і особливостей такого злочинного мислення може допомогти розробити більш ефективні стратегії боротьби зі злочинністю та захисту громадської безпеки.

2.2. Сучасні наукові розвідки в царині кримінальної психології

Злочинність, без сумніву, є складним явищем, яке вимагає багатогранного підходу для розуміння. Вона включає в себе не лише соціальні та економічні аспекти, але й глибокі психологічні корені.

Навіть на перший погляд злочинність здається простою мішенню для психології. Злочини є відносно об'єктивними соціальними фактами - їх не створюють експерти, а головним чином про них повідомляють члени громадськості та, коли справа серйозна, їх розглядають соціально репрезентативні журі. Злочинність має дуже нерівномірний розподіл: понад п'ятдесят відсотків злочинів вчиняють менше ніж п'ять відсотків населення[30].

Дев'яносто п'ять відсотків злочинів включають чоловіків у віці від 14 до 40 років. Рівні злочинності значно відрізняються за групами, так Японія та Швейцарія є найбезпечнішими країнами. Злочинність значно зросла з 1950 року порівняно зі зростанням добробуту та кількістю кримінологів[30].

Статистика, вказує на те, що злочинність не є рівномірно розподіленою серед населення, і це викликає питання про те, які фактори сприяють такій нерівності. Чоловіки молодого віку, як ви зазначили, справді становлять значну частину злочинців, що може бути пов'язано з соціальними очікуваннями, гормональними змінами, а також впливом соціального оточення. Водночас, порівняння рівнів злочинності між країнами, такими як Японія та Швейцарія, і іншими регіонами світу, підкреслює важливість культурних, економічних та правових систем у формуванні злочинності. Зростання злочинності, може бути пов'язане з багатьма чинниками,

включаючи зміни у соціальній структурі, економічні коливання та доступність засобів масової інформації, які можуть впливати на поведінку людей.

Проте, як вірно відзначає підручник Фелдмана, з американських та британських досліджень мало узгодженості щодо психології злочинності. Більшість братів та сестер злочинців не мають судимостей; заявлені ними проступки не мають відношення до соціального класу у сучасних дослідженнях; і «цільове» спрямування поліції на чорношкірих юнаків мало перевищує розумні вимоги економії у використанні робочої сили. Фелдман продовжує достатньо об'єктивно та фактично відкидати колись популярні марксистські уявлення про злочин як форму класової війни: злочинність стосується не лише муніципальних житлових масивів, але й зелених садових передмість; і злочинці, жертви та поліція виявляють відмінну згоду щодо серйозності злочинів та їх належного покарання[30].

Хоча соціально-середовищні пояснення злочинності залишаються популярними лише серед професорів соціології, психогенетичні методи досліджень близнюків неодноразово показали значний вплив генетичних факторів, а також невеликий, але чітко виражений вплив взаємодії генетики та середовища. Проблема полягає, однак, у тому, щоб сказати, що саме успадковується, і які змінні «взаємодіють» одна з одною. Фелдман узагальнює деякі сучасні докази, що пов'язують злочинність з постійними характеристиками раннього походження, такими як агресивність, імпульсивність, шукачі відчуттів, ворожнеча, невротизм та відсутність емпатії.

Зокрема, він великою мірою визнає докази про причетність низького рівня IQ до злочинності. Проте назви характеристик мало цікаві без супровідної теорії - наприклад, такої, яка колись була про «екстраверсію» (тепер пов'язана лише з проступками а не з дорослою злочинністю) і її основи в низькій увазі та активності. Хоча Фелдман відає перевагу ідеї «взаємодії», що деякі діти особливо важко соціалізуються і не мають ключового прикладу нагляду в сім'ях, де батько є алкоголіком, а мати - істеричною. Його власні теоретичні

вподобання полягають в «когнітивно-поведінковому» підході. Але це передусім зумовлено інтелектуально-інфікованим здоровим глуздом (стимули, пов'язані з успішними власністю злочинів, наприклад, відкриття дверей автомобілів, стануть сигналами для майбутньої поведінки крадіжок); і настільки мало сучасних емпіричних даних подається, що розділ про підхід виявляється надзвичайно несуттєвим та застарілим. Фелдмана мало можна звинувачувати у тому, що сучасна психологія особистості багата на різні аспекти, ніж пояснення[24].

Деякі дослідження вказують на зв'язок між низьким рівнем IQ та підвищеною схильністю до злочинності, хоча цей зв'язок є складним і не може бути розглянутий ізольовано від інших соціальних та економічних факторів.

Когнітивно-поведінковий підхід у психології, який Фелдман віддає перевагу, зосереджується на вивченні того, як думки, переконання та оцінки впливають на емоції та поведінку людини. Цей підхід використовується для лікування різних психічних розладів та поведінкових проблем, включаючи ті, що пов'язані зі злочинністю. Він передбачає, що зміна негативних думок та переконань може призвести до зміни поведінки.

Важливо відзначити, що жоден фактор не може бути розглянутий як єдиний визначник злочинної поведінки. Складність людської природи та поведінки вимагає комплексного підходу, який враховує взаємодію багатьох різних факторів, включаючи генетичні, біологічні, психологічні, соціальні та економічні аспекти.

Наукового знання можна досягти лише тоді, коли вивчення і дослідження будь-якого об'єкта чи явища здійснюється відповідно до вимог теорії пізнання, тобто науки про природу і закономірності пізнання. Відправною точкою цієї теорії є методологія-вчення про шляхи і засоби, за допомогою яких вирішуються завдання наукового пізнання.

Методологія розглядається як правила і вимоги теорії пізнання, певні філософські та діалектичні закони і категорії, логічні принципи і методи, якими користується наука при описі, вивченні та аналізі різних аспектів об'єктивної

дійсності і пошуку нових знань про них. Кримінологія використовує філософські та діалектичні закони і категорії, логічні принципи і методи, а також вимоги теорії пізнання, необхідні і достатні для вивчення її предмета відкриття нових знань про нього [15].

Методологія - це не тільки логіка пізнання, а й сукупність певних методів практичної діяльності. Практика гарантує надійність наукового методу. Методи слід розуміти не тільки як засіб досягнення мети, але і як організовану діяльність.

Сучасна наука вимагає величезного обсягу підготовчої та експериментальної роботи. Така робота має виконуватися на високому професійному рівні, а фаховість, які в будь-якому виді діяльності, забезпечується насамперед відповідною методологічною озброєністю.

При обговоренні методологічної проблематики слід також звернути увагу на такі питання, як співвідношення класичних і неklasичних методів, причини суперечностей і конфліктів між теорією і життям у сучасних ситуаціях, визначення методології як засобу зміни і перетворення життя і знання. Феномен методології як вельми специфічної реальності сучасного людського знання містить значну кількість аспектів та інтерпретацій. Це пов'язано з тим, що саме методологічний аспект стає елементом складного контексту, який включає філософські, культурологічні, соціально-психологічні та інші ідеї. Під науковою методологією слід розуміти не лише метод наукового дослідження, але й специфічну особливість функціонування науки в суспільстві, а саме її історію, традиційні способи постановки проблем, організаційні моделі та статус у науковому світі.

Методологічні питання кримінології стали темою для наукових пошуків на сучасному етапі розвитку кримінології для вчених Б. М. Головкина, О. М. Костенка, О. Г. Кулика, С. Ю. Лукашевича, О. Є. Манохи, В. Ф. Оболенцева та ін. Так, В. Оболенцева переконана, що і на сучасному рівні розвитку кримінологічної науки обговорення на всіх рівнях потребують насамперед питання методології, тобто базові засади, згідно з якими здійснюється

пізнання. Учена наголошує, що доцільно згадати й про нові теорії природознавчих наук, напрацьовані сучасною наукою, а також проаналізувати їх значення в методології науки про злочинність, адже розробка проблеми запобігання злочинності досягла кризового рівня. На нашу думку, саме теза про існування Надрозуму принципова для кримінології, зокрема, у відповіді на питання про свободу волі людини, в тому числі й при вчиненні злочину, є фундаментом для розуміння явища злочинності. Також В. Оболенцев вважає, що питання методології – це аксіоматичні засади світосприйняття, що лежать за межами наших знань. І саме тому остаточно вони не можуть ні обґрунтуватися, ні спростовуватися [24].

У свою чергу, О. Маноха доводить, що діалектика методології та кримінології полягає в тому, що, спираючись на загально методичні основи філософсько-соціологічного рівня, власне сама кримінологія виступає методологічною основою низки наукових дисциплін у сфері права, які є конкретнішими і потребують застосування кримінологічних методів. До кримінологічних автор відносить такі методи:

1. Загальносистемний;
2. Історико-порівняльний;
3. Соціологічний;
4. Психолого-педагогічний;
5. Математичний;
6. Статистичний;

Цей науковець підкреслює, що найбільш небезпечною і протиправною діяльністю є злочинність, яка детермінується об'єктивними чинниками (криміногенним середовищем і деформованими потребами) та суб'єктивними чинниками (хибною, деформованою свідомістю і поведінкою, що суперечить законному задоволенню потреб) [23].

О. Кулик пропонує деякі загальні методологічні принципи, яких слід дотримуватися при кримінологічному аналізі злочинності. О. Кулик пропонує деякі загальні методологічні принципи, яких слід дотримуватися при

кримінологічному аналізу злочинності. О. Кулик пропонує деякі загальні методологічні принципи, яких слід дотримуватися при кримінологічному аналізі злочинності: використання в аналізі всіх доступних джерел інформації про злочинність; безперервний пошук джерел інформації; включення в аналіз достовірної інформації; переважне використання в аналізі даних суцільного спостереження та вибірових репрезентативних даних; структурування масиву даних, що використовуються для аналізу; максимальне залучення до аналізу даних, що характеризують злочинність як акт соціального насильства. Автор стверджує, що використання складних методик є доцільним лише у випадках, коли в інший спосіб неможливо виявити певні тенденції чи закономірності [14].

Перспективними напрямками кримінологічного аналізу злочинності, на думку О. Кулик, є кримінологічний аналіз інформації, що міститься у загальнодержавних статистичних звітах про злочинність, загальноукраїнських моніторингових опитуваннях населення з метою виявлення осіб, які вчиняють певні види злочинів у певний період, заяв і повідомлень про злочини, зареєстрованих злочинів та осіб, які їх вчинили, обліків злочинів. Згадується запровадження вибірових кримінологічних досліджень, таких як розробка електронних баз даних. Таке визнання необхідності оновлення методологічного апарату кримінології сприяє дослідженню основного змісту злочинності та дозволяє вийти на новий, більш якісний рівень аналізу. Інший науковець, О. Костенко, розглядає соціальний натуралізм як світогляд майбутнього та методологічний принцип права і кримінології. Цей науковець вважає, що згідно з принципами соціального натуралізму антиподом права є особливий стан людської волі, який називається свавіллям. Таким чином, автор доходить висновку, що будь-яке правопорушення, будь то кримінальний злочин, адміністративний проступок, порушення Конституції, порушення норм цивільного чи міжнародного права, є нічим іншим, як проявом людської сваволі [15].

Натомість О. Костенко, виходячи з припущення про закономірність світу, вважає, що має існувати «фундаментальна проблема суспільного світогляду», від якої залежить вирішення всіх інших проблем людського життя. Цей вчений зазначає, що «фундаментальна проблема соціального світогляду» може бути сформульована наступним чином: «Соціальні явища є витворами природи чи людини? Концепція соціального натуралізму - це світогляд, згідно з яким соціальні явища створені матір'ю-природою і повинні розглядатися як такі, що існують так само існують за власними законами, так само як фізичні та біологічні закони [16].

Всі види соціального зла, що становлять небезпеку для людства, є проявами волі і свідомості людей, які не керуються законами Матері-Природи. Ця беззаконна воля і свідомість становлять «комплекс сваволі та ілюзії», який є коренем усіх зол у світі (проявляється в політиці, економіці, праві, моралі, науці, релігії, мистецтві тощо). І це найнебезпечніший вид злочину. Людська воля і свідомість створені для того, щоб гармоніювати із законами природи. Коли з якихось причин цього не відбувається, воля і свідомість стають свавільними, ілюзорними і стають джерелом зла, протиприродною формою соціальної реальності. Найнебезпечнішою формою цього зла є злочинність, включаючи такі форми, як тероризм, організована злочинність, корупція, експлуатація людини людиною, зловживання та різні криміногенні катастрофи. Злочинність, або біблійний «стан беззаконня», є одним з найнебезпечніших проявів безкультур'я людини, її «нездатності стримувати сили природи» та «незнання реального світу», як його визначали стародавні цивілізації.

Можливо, такий погляд вирішує складну дискусію про «вічну» природу злочинності та дає відповідь на питання про її місце в суспільстві.

На практиці було показано, що виникнення цього явища викликане чимось іншим, тобто факторами, які його породжують. Як згадувалося раніше, явище, дія якого призводить до появи нового явища, називається причиною, а те саме явище, яке виникає під впливом причини, називається результатом.

Умови-це явища, які формують причину або створюють можливість її дії, і цей зв'язок із наслідком є обумовлюючим[17].

Класифікацією криміногенних факторів є робота М. Гернета «Соціальні причини злочинності»(1906). Де автор розділив всі фактори або причини злочинності на наступні групи:

- 1.індивідуальні(антропологічні);
- 2.фізичні;
- 3.соціальні;

Отже, причину злочинності слід розглядати як соціальне явище.

Кримінологічне рішення відноситься до соціального рішення, отже, доктрина соціального рішення базується на кримінологічній теорії кримінального рішення. А.Бойко виділив наявні кримінологічні концепції кримінальної детермінації, згрупувавши їх у основних підходів злочину, який передбачає аналіз всього детермінованого комплексу різних зв'язків і визначення на різних рівнях ознак злочинної діяльності, критеріями для такого поділу є зміст і розуміння. Методологічні проблеми вивчення і вимірювання злочинності Роль комплексу причина причинно-наслідкового зв'язку в структурі визначення за допомогою сили.

Перший підхід є факторним, другий-соціально-психологічним, третій підхід заснований на положенні про те, що соціальні протиріччя є причиною злочину, четвертий підхід є комбінованим, а п'ятий підхід-інтераціоналістський ,щоб зрозуміти рішення про злочин. Шостий підхід заснований на теорії універсального натуралізму [2].

Історичний аналіз злочинності як системи можна знайти і в сучасній кримінологічній літературі. Між усіма ознаками та характеристиками злочину існує діалектична єдність. Злочинність як загальне явище відображає найбільш важливі закономірні ознаки окремого злочину, а не випадкові ознаки, які важливі тільки для конкретного злочину. Подібні аргументи не можна вважати дуже переконливими, оскільки між певними видами злочинів існує слабкий взаємозв'язок, і в деяких випадках (наприклад, злочини, вчинені

чоловіками, злочини, вчинені жінками, сексуальні та економічні злочини, злочини, вчинені із необережності) порівняння виглядає недоречним і має мало спільного між ними. І якщо ми зосередимося на розвитку науки, то потрапимо в категорію біологічних, психологічних, соціальних, економічних, складних технічних систем, а також більш складних і комплексних утворень органічного походження, таких як географічні, геологічні і т. д. систем.

У злочині проявляється не воля окремої людини, а поведінка соціальної моделі. Злочини вступають у такі взаємини з іншими соціальними явищами, які відсутні або не можуть бути безпосередньо встановлені при аналізі і окремих кримінальних проявів [8]. Однак в системі і методологічних функціях системний підхід досить ефективно виконує, по-перше, функції, пов'язані з постановкою проблем в спеціальній науці, а по-друге, функції описового характеру, тобто методологічний аналіз існуючих. Деякі вчені відзначають, що злочини породжуються в першу чергу системами боротьби зі злочинністю і проявляються у вигляді цілісної структури певних логічно впорядкованих взаємозв'язків, що відображають найважливіші об'єктивні зв'язки і залежності між самим злочином і злочинністю і факторами, що впливають на нього [20].

У сучасній кримінології немає чіткого визначення слова «злочин», поняття злочин у вузькому сенсі « і поняття «погана правда в широкому сенсі». Таким чином, в кримінології, ще не встановлені певні зв'язки між злочином і його компонентами, ознаками і компонентами, існує соціальне явище, яке викликає злочини, особа, яка вчинила злочин, мотив злочину, жертви злочину, соціальний статус, соціальні наслідки і можливі злочини. Хоча всі складові цих злочинів засновані на конкретних злочинах. Аналіз кримінальних подій можна пояснити за допомогою магнітних моделей. Тому, якщо магніт помістити під стіл, металева папка на столі перетвориться з порошоків в металевий стовпчик. Магніти стають мотивом злочину, а металеві стрижні стають аналогами багатьох злочинів. Цей підхід застосовується до магнітних полів. Злочинна діяльність створює унікальну область соціальної напруженості. За допомогою цієї області соціальної

напруженості суспільство виробляє масове вчинення небезпечних дій. Але ми не повинні забувати про динамічний розвиток суспільства, і насправді сила цих областей залежить від сили їх детермінант. Злочин (з використанням магнітної моделі) можна визначити як стан суспільства, при якому значна кількість злочинів скоюється регулярно, оскільки громадяни сприймають вчинення злочинів як закономірність (злочин було скоєно вчора, скоєно сьогодні, скоєно завтра). Відповідно до закону про перехід від кількісного до якісного, значна кількість злочинів стала новою реальністю.

Злочин, його сутність і характер відносяться до предмету кримінології і є важливим об'єктом вивчення у внутрішній правовій системі. Розгляд кримінальних справ займає важливе місце в науковому вивченні кримінології, оскільки відіграє важливу роль у правовому житті сучасного суспільства. Сучасна кримінологічна наука стикається зі складним характером державного право будування в незалежній Українській державі. З проголошенням незалежності Української держави відбулися значні соціально-політичні, правові, економічні та кримінологічні зміни, що різко погіршили соціально-психологічний клімат у суспільстві. Початок 90-х років минулого століття ознаменувався значним «крахом» правосвідомості законослухняних громадян і зміцненням кримінально-правової свідомості населення не тільки в Україні, але і в близьких до неї країнах СНД, все це відбилося на рівні і структурі злочинів в Україні на початку 1990-х років. Соціально-економічна ситуація в Україні з моменту проголошення незалежності була визначена тривалим процесом глибоких економічних перетворень, спрямованих на встановлення цивілізованих ринкових відносин, поліпшення державних інститутів і розвиток правових відносин, які забезпечать подальший рух до демократії європейського зразка. Однак певні процеси і явища в економічній, політичній, соціальній та інших сферах суспільства демонструють ознаки кримінальної схильності, які можуть прямо або побічно привести до кримінальних наслідків.

Результати статистичних даних та кримінологічних досліджень показують, що рівень злочинності в Україні зростає з року в рік [7]. З 1990 по 1995 рік середній темп зростання становив 12,2%. Найбільше зростання зареєстрованих злочинів спостерігалось в 1992 році (+ 18,5%), в той час як найбільша кількість злочинів було зареєстровано в 1995 році – 641 860 злочинів. Потім рівень злочинності знизився, за винятком 2003 року, коли до 2009 року рівень злочинності різко зріс, але з 2009 року рівень злочинності знизився, і було підтверджено, що рівень злочинності знизився. Зазначається, що тенденція до зростання злочинності повернулася: у 2011 році було зареєстровано 515 833 злочини, що є найвищим рівнем злочинності за останні 6 років. Злочини початку 1990-х років виникли інакше, ніж кримінологія радянського періоду. Кримінальна ситуація в Україні в роки її незалежності характеризувалася стійкою тенденцією до збільшення числа зареєстрованих правопорушників порівняно з 1991 роком [19]. Це був час руйнівного панування людини. Але це змусило нас уважніше поглянути на таке явище, як злочинність. Стало зрозуміло, що злочин, з одного боку, є проявом деструктивного характеру суспільства, а з іншого - деструктивного характеру самої людини. Як у вітчизняній, так і в зарубіжній кримінології країн СНД почалися нові кримінологічні дослідження і формування нових підходів до розуміння характеру і визначення злочинності.

Однак ці дослідження проводилися в 1990-х роках і не враховували як зарубіжні наукові дослідження, так і наукові досягнення сучасних українських кримінологів. За 20 років злочинність в цілому збільшилася в 3 рази, навіть більше, ніж за багато злочинів (крадіжки, грабежі). Найважливішим у сучасній злочинності є не кількісні зміни, а якісні, проявом яких є поява нового виду злочинності, зростання злочинності, нахабство і жорстокість злочинців, проникнення злочинності в усі структури суспільства і держави, рівень організації та інтенсивне вираження міжнародного «співробітництва», тобто тих, які загрожують вільному і незалежному існуванню держави[19].

Визначення сучасної злочинності можливо тільки на основі всебічного і всебічного аналізу існуючого в даний час кримінологічного підходу до цього явища. Кримінологія зараз вступає в пост-ліберальну фазу свого розвитку. Його увага зосереджена на міжнародній складовій злочинності, глобальному факторі та процесі його поширення. Глобальна економічна криза, що змінила світ, також має свої кримінальні індикатори. Глобальна економічна криза спричинила новий сплеск глобальної злочинної діяльності. Отже, підхід і метод його дослідження повинні набувати міждисциплінарний міждисциплінарний характер. Зміст криміналістики має бути «глобалізовано». За даними експертів, щорічно в світі відбувається більше 1 мільярда злочинів, але в більшості штатів злочинність має тенденцію до зростання. Вчені показали, що насправді загальна кількість злочинів, скоєних щорічно, становить 8-10% світової спільноти, тобто щорічно на Землі відбувається 600-700 мільйонів злочинів з урахуванням потенційних дій. Все це змушує повному поглянути на феномен злочинності в сучасному суспільстві і вивчити нові фактори її розвитку з урахуванням глобальних тенденцій. Сучасне визначення злочинності має носити універсальний характер, відповідний нинішньому рівню розвитку кримінології. Кримінальна ситуація в Україні як і раніше залишається складною, і питання посилення боротьби зі злочинністю привертає увагу правоохоронних органів. Вирішення цієї проблеми потребує наукового дослідження реальних державних злочинів (на замовлення Академії юридичних наук та правозастосовної практики України).

Розглядаючи питання про кримінальний статус держави, Рада національної безпеки і оборони України заявила, що її злочини становлять серйозну загрозу національній безпеці України, особливо в контексті поглиблення соціально-політичної, фінансової та економічної кризи держави. Він став одним з негативних факторів, що серйозно впливають на ефективність державних інститутів, що підривають стабільність і систему правопорядку, захист прав, свобод і законних інтересів громадян.¹ Злочини створюють систему незаконних переваг у доступі до влади, матеріальних

ресурсів та пільг, унеможливаючи конкуренцію на вільному ринку та порушуючи принципи демократії та соціальної справедливості [22].

А українські правозахисники (близько 30 правозахисних організацій) у своїх щорічних звітах про права людини описали погіршення ситуації з правами людини в 2011 році, назвавши бідність і суди нижчої інстанції важливою тенденцією останніх років [12]. Тому в такій сучасній ситуації, як розвиток інформаційного суспільства і державності в Україні, вивчення кримінологічних і правових явищ злочинності має велике теоретичне і практичне значення, оскільки вимагає перегляду і нового трактування самого поняття злочину. аналіз критичного поточного визначення. З перших тверджень про злочинність (а вони належали древнім філософам Аристотелю і Платону) і донині злочинність існує в суспільстві і є в першу чергу соціальним явищем.

Багато дослідників злочинів різних епох пов'язували це з соціальною недосконалістю суспільства. Це не забезпечує вирішення соціальних проблем, в тому числі встановлення необхідної соціальної орієнтації та етичної поведінки громадян, в основному в молодому поколінні. Таким чином, феномен злочинності вже давно має соціальні особливості. Необхідність усунення соціальних передумов і вдосконалення соціальної системи на основі розуміння соціальної природи негативних соціальних проявів, у тому числі злочинів в Україні. У другому міститься заява про соціальну профілактику злочинності як основу боротьби зі злочинністю [21]. Вчинення дій у суспільстві, що становлять небезпеку для умов життя, що кваліфікуються як злочин, заборонений законом, з давніх часів привертало увагу багатьох мислителів.

Злочин як реальність злочин-це соціальне явище, яке багато (як британці, так і політики та практикуючі) вважають занадто поверхневим для розуміння (і, що найголовніше, сприйняття) у багатьох випадках (що впливає на це визначення) і намагаються представити як серію злочинів, скоєних лише в певній галузі. на певний час. Насправді аналізуються не кримінальні явища,

а їх прояви, тобто зареєстровані злочини. Проблема криміналістики стала предметом наукових досліджень багатьох вчених сучасної України. Значний внесок, у вирішенні цього питання А. Бандурка, в. А. Бойко. Слід зазначити, що вже в незалежній Україні спостерігається тенденція відходити від класичної декомунізації злочинності та шукати її фундаментальні засади. Він також відрізняється від західної кримінології тим, що саме поняття злочинності має кілька назв: злочин, провина(злочин як дія особистості); злочин (злочин як соціальне явище); Поняття « зловживання довірою «(зловживання службовим становищем) (злочини на шкоду і шкоду),» злочин»,» злочин «і» злочинна діяльність «не визначені у внутрішній кримінології, а поняття» злочин « не є уявною абстракцією, воно має свою власну теоретичну структуру. У Західній кримінології загальна концепція злочину визначається як особливо серйозне порушення закону, загальний набір злочинних дій (які збільшують ризик при вчиненні злочину) або помилкова необережність; злочин також визначається як злочин або правопорушення, яким може бути особа. карається законом або як протиправна або аморальна поведінка ; або як позитивна чи негативна дія, що порушує Кримінальний кодекс. Злочини (правопорушення) та проступки визначаються іноземними вченими, які стверджують, що ці поняття є синонімами, але що термін злочин відрізняється від терміну проступок.

Сучасна кримінологічна наука в Україні розвивається в основному за рахунок визначення поняття злочину як соціального явища, відповідальність за яке являє собою певний набір дій, передбачених Кримінальним кодексом. Різні наукові погляди і методологічні підходи до вивчення природи і сутності злочинності визначають виникнення різних значень злочинності в сучасну епоху розвитку кримінології. Деякі з цих визначень наведені нижче. Академік А. Закалюк посилався на свою власну концепцію матеріального злочину, заявивши, що злочин - це явище суспільного життя у формі колективної, відносно стабільної та різноманітної злочинної діяльності, неприйнятної та небезпечної для деяких членів цього суспільства. Це визначення не включає

традиційні ознаки концепції злочинності, особливо ті, що відносяться до регіону і часу, і відноситься до виміру злочинності, а не до її суті [9].

Злочинна діяльність - це широкий тип соціальної практики, особливий соціальний досвід, що виявляється в діях, заборонених кримінальним законодавством. Злочинність-це широко поширена громадська діяльність, що виявляється в підривних діях (діях, діях), і вона несе кримінальну відповідальність відповідно до законодавства, що діє в даний час в цьому регіоні. Для розуміння походження злочинності необхідні нові наукові дослідження для нового значення поняття злочинності, підкреслюючи, що суть злочинності полягає у фундаментальній природі людини, в психічному і психологічному будові людини. тобто саме по собі. Форма прояву сутності у вигляді множинних рядів зла становить злочин як явище кримінального права. Виникає синдром злочинної діяльності, тобто виникає Віра і рішучість вирішувати існуючі проблеми незаконним і злочинним шляхом. Цей синдром можна назвати «ймовірністю вчинення злочину в суспільстві».Його реалізація є проявом провини.

Фокус кримінологічних досліджень змістився на справжню причину злочину - ймовірність скоєння злочину в суспільстві. Це вимагатиме належної концептуальної основи, інших кількісних і якісних показників, іншого розуміння детермінант і, в цілому, розробки концепцій для зниження ймовірності скоєння злочину і його симптомів, для зцілення певної концепції зла є найменш визначеними та найбільш суперечливими центральними категоріями криміналістики, і методологічно вчені визначають, що кримінальна реальність (злочинність) історично була свідомою формою антисоціального людського існування, що виражається в незаконних діях систематичного характеру в певних умовах. простору-часу [6].

Крім того, що злочин - це соціальне явище, вчені відзначили, що зло - це не арифметична послідовність суспільно небезпечних дій, а органічне КОЛЕКТИВНЕ поняття. Злочини, виражені в системі дій, передбачених Кримінальним кодексом, вчинені протягом 1 року або грудня. між

представниками певного регіону або певної соціальної групи, як масовий прояв деструктивного характеру в поведінці людини А. Зелінський. Злочин розглядається як відносно велике явище для всіх суспільств, що складається з серії дій, викладених у Кримінальному кодексі, вчинених протягом певного періоду часу на певній території [19]. У певній державі чи території, яка успадковує та моделює лише деякі свої функції, справжні кримінологи наголошують на можливості наукового переосмислення кримінологічної категорії «злочин» у світлі систематичної структурної категорії «зло». Тут, в рамках категорії «неправильне», погана поведінка проявляється в результаті соціально небезпечних процесів і/або певних поведінкових дій конкретної людини.

Дослідження кримінології як відносно незалежного виду соціальної практики (злочинної діяльності) тривають і тісно пов'язані з іншими видами діяльності людини в різних соціальних сферах, а також соціально небезпечна поведінка, а також створює невизначеність для людей. конкретні терміни в криміналістиці. Крім того, злочини в сучасній кримінології носять антигромадський, деструктивний характер, відносно великі, історично змінюються, мають певну регіональну і тимчасову поширеність, мають соціально небезпечну поведінку суб'єкта кримінально-правових відносин і утворюють статистичну сукупність злочинів, що визначаються кримінальним законодавством відповідно до кримінально-правової політики держави або історично визначається як змінне соціальне і кримінальне явище, яке становить суму всіх злочинів, скоєних в штаті або на території у відповідний період. Інші вчені визначили злочинність як соціально-правове явище, що становить систему (сукупність) злочинів, вчинених у певний період у певній державі (регіоні) з певної причини, статистичну модель.

У той же час є всі підстави звільнитися від парадигми XIX століття та ідеології кримінальних подій. По-перше, злочинність не може бути повністю подолана, тому що вона є невід'ємною частиною суспільного життя. Останнє не визначається сумою конкретних причин (факторів), і не всі лінійні моделі

причинних типів можуть точно пояснити це явище. Злочин визначається його глибоким корінням, а не ситуативно, а з певних різних причин. Злочин є функціональним, оскільки він «обслуговує» особливі потреби та інтереси як особистості, так і структури та інститутів суспільства. Такий підхід теоретично призводить до інтерпретації злочинності як форми соціальної адаптації [30].

Істотним недоліком зведеного визначення злочинності в статистичному аспекті є, наприклад, вказівка на те, що злочинність є соціально-правовим явищем або, точніше, феноменом соціальної злочинності. Це не дивно, оскільки всі правові явища, що регулюються або охороняються законом в людському суспільстві, є соціальними. А правова норма-це свого роду соціальна норма. Надмірний акцент на соціальності злочинності виключає та значно обмежує інші підходи до вивчення характеру злочинності та правопорушень. Основні недоліки розуміння злочинності включають зміну сутності і характеру злочину на серію злочинів, оскільки вираження злочинності як механічної сукупності або органічної сукупності має на увазі узгодженість з усіма її компонентами і усуває дискретність проявів злочинності (в рік і в межах певного регіонального грудня). Масовий характер-це ознака явища, в якому одночасно беруть участь або беруть участь багато суб'єктів (масове безробіття, масові заворушення), і більшість злочинів ненавмисно, часто випадково, неорганізовано. Історичну мінливість феномену злочинності слід обговорювати тільки в контексті історичних змін форми її прояву, а суть злочину не змінюється.

Вчені відзначають, що термін «злочин» корисний як традиційний статистичний символ кількості і динаміки скоєних злочинів. Однак щодо предмета кримінології Когнітивна значимість такої інтерпретації дорівнює нулю. Поширеність такого статистичного розуміння злочинності свідчить про те, що відмовлятися від нього не варто, і важливо враховувати відмінності в статистичному та кримінологічному значенні цього терміна.

Незважаючи на значний обсяг наукових досліджень злочинності, це питання недостатньо вивчене і потребує подальшого наукового розвитку з урахуванням світового досвіду визначення концепції злочинності та її кількісних і якісних показників. Розвиток і формування знань в області державно-правових явищ завжди має на увазі необхідність вирішення проблем, що становлять концептуальний (таксономічний) апарат юридичної науки. Розвиток понять та їх формування на рівні нормативних правових (зокрема, правових) визначень, а також визначення системи термінів, що їх представляють, - справа досить складна [20]. Складність цього питання посилюється, зокрема, уявленням про те, що його слід визначати не тільки в юридичній науці, але і в повсякденному використанні, широко використовуваному засобами масової інформації, соціологами і політиками. За фактом злочину спостерігається, як розвивається ситуація. Основне завдання і результат аналізу підходу до розслідування злочинів - розробка власної концепції злочинності, що відповідає сучасному розвитку криміналістики.

Розглянемо категорію «злочинна діяльність» у широкому розумінні як компонент способу життя людини, тобто ця категорія включає злочинну діяльність людини, злочинне життя та кримінальний досвід. І категорія «множинність злочинів» підкреслює, що злочини не розглядаються нами як система. Ця концепція охоплює як зареєстровані, так і потенційні злочини. На практиці злочинність характеризується як статистичне розмаїття різних актів індивідуальної злочинної діяльності. Дії, що становлять зміст злочинних дій, заборонених законом. Беручи до уваги єдність злочину та тих, хто його вчиняє, ми визначаємо погану реальність не лише як злочин, а й як різноманітність злочинців. Ідентифікація злочину відповідно до множинності злочину і категорією осіб, які вчинили його, також дозволяє, використовуючи кількісні та якісні показники злочину, забезпечити кількісні та якісні характеристики цього явища в певних просторово-часових умовах. Ототожнення поняття злочину з категорією «практика» дозволить застосовувати в кримінології

соціально-антропологічні методи, розпізнавати суть злочину і формувати його інформаційну модель. Практика - це дія, діяльність, активне життя, досвід. Множинність, на відміну від маси, визначається як неподільна єдність і сума як сукупність елементів, які неподільні в цілому і об'єднані в сукупності різними якостями.

Виявляється, процес осягнення суті злочину в столітті все ще триває. Необхідно подолати панував за радянських часів спрощений підхід до злочинності як до простої сукупності злочинів, розширити межі і аспекти її пізнання, вивчити її складові. У наступні роки розвиток кримінології в деяких місцях на тлі домінуючого становища радянської епохи і сприйняття злочинності як статистичної сукупності злочинів в пострадянській кримінології піддалося розумній критиці. Всебічне вивчення сучасної злочинності як соціального явища і характеристики людини дає можливість скорегувати існуючу парадигму злочинності. Останнє сформульоване визначення злочину вимагає, з одного боку, наукового розуміння та інтерпретації, а з іншого - оцінки адекватності відображення цієї кримінальної реальності в концептуальному апараті кримінології. Однак теоретично і практично злочин знаходить як одностайне наукове розуміння, так і суспільне розуміння його руйнівного впливу на національну безпеку.

Статистичні дані та результати кримінологічних досліджень показують, що динаміка злочинності в Україні зростає. Якщо в 2011 році було зареєстровано 515833 тисячі злочинів, то в 2013 році було зареєстровано 563560 тисяч злочинів. Рівень злочинності з 2014 по 2015 рік також підтверджує цю тенденцію. Таким чином, у 2014 році було оцінено інформацію про 529 139 злочинів, а у 2015 році - 565 182 злочини. У 2016 році (станом на 6 березня) вже зареєстровано 369 644 кримінальних злочини. Тобто злочин, мабуть, відображає політичну і соціально-економічну ситуацію в Україні і, що найбільш важливо, людський фактор. По-перше, виявляється, що злочин - це прояв деструктивного характеру суспільства, а по-друге, прояв деструктивного характеру самої людини з метою створення різних злочинів.

Отже, визначення сучасної злочинності можливе тільки на основі всебічного і всебічного аналізу сутності існуючого в даний час кримінологічного підходу з урахуванням останніх тенденцій в реальних проявах в державі. Відмова від спрощених понять злочинності при визначенні та вивченні злочинів, застосування соціально-антропологічних методів (поряд з аналізом усталеної статистичної концепції злочинності), прогнозування і профілактика злочинів. Однак на цьому шляху дуже важливо не замінювати поняття наявності власної провини поняттям ймовірності злочину винної особи. Сучасний феномен злочинності створює нову злочинну реальність, реальність, яка проявляється в злочинній поведінці людей через різноманітність злочинів, скоєних людьми. Концепція злочинності вимагатиме класифікації ознак злочинності, побудови сучасних інформаційних моделей, оновленого методологічного обґрунтування, формування підходу до розуміння наукових знань, коректності закону та застосування практичних теоретичних положень.

Рівень злочинності - один з важливих кількісних показників злочинності, загальної кількості злочинів і особи, яка вчинила злочин в тій чи іншій країні протягом певного періоду часу. Цей показник виражається в абсолютних числах. При визначенні рівня злочинності береться об'єкти обліку: кількість злочинів і кількість осіб, які вчинили ці злочини. Оскільки дані судимості не містять інформації про особу, яка вчинила злочин, кількісні показники злочину [109] повинні бути встановлені на рівні судимості, але кримінальні справи або виправдувальні вироки, які були припинені на законних підставах в суді, були прийняті проти нього. Не дивно, що нерозкриті кримінальні справи залишаються поза межами судимості протягом звітного періоду [13]. Крім того, якщо злочин вимірюється фактами, судимість вимірюється такою особою, як виявлений злочинець.

Кримінологи кажуть, що рівень зареєстрованих злочинів корелює з рівнем правопорушників, але, тим не менш, його не можна порівнювати. Вони можуть мати різні тенденції: кількість зареєстрованих злочинів може

збільшуватися, а кількість осіб, які вчинили злочини, може зменшуватися. Кількість зареєстрованих злочинів і кількість правопорушників вказують на загальну тенденцію розвитку злочинів і ймовірність того, що злочини тих, хто вчинив злочини будуть розкриті. На Україні за період 2007-2012 рр. Ці показники показують, що кількість зареєстрованих злочинів збільшується, і, відповідно, кількість правопорушень збільшується, а кількість правопорушень зменшується (за винятком 2010 і 2011 років). У 2010 році правоохоронні органи зареєстрували 500 902 особи, які вчинили злочини, та 226 385 осіб, які вчинили злочини, а в 2011 році - 515 833 особи, які вчинили злочини, та 225 517 осіб, які вчинили злочини. З наданих даних ми бачимо, що в 2011 році було скоєно 14 931 злочин, що більше, ніж у 2010 році. (Динаміка-3%), а в 2011 році виявлено на 868 осіб менше вчинили злочинів (Динаміка негативна, досягає 0,4%). Кількість злочинів та осіб, які їх вчинили, показано в таблиці 1.

Таблиця 1

Кількість злочинів і осіб, які їх вчинили в Україні за період 2007–2015 рр.

Кількість злочинів і осіб, які їх вчинили в Україні
за період 2007–2015 рр.

Рік	Кількість зареєстрованих злочинів	Кількість осіб, які вчинили злочини
2007	401293	214093
2008	384424	207740
2009	434678	212090
2010	500902	226385
2011	515833	225517
2012 (станом на 20 листопада 2012 р.)	443665	194992
2013	563560	149560
2014	529139	124246
2015	565182	115833

Сучасні системи кримінального обліку у звітності правоохоронних органів дозволяють визначити ймовірність ідентифікації особи, яка вчинила

злочин. Імовірність визнання винним у скоєнні злочину розглядається як показник, що характеризує ефективність діяльності правоохоронних органів та правоохоронних органів. Однак ця можливість недостатньо значуща, щоб навмисно (подумки) впливати на область мотиваційної поведінки. Таким чином, це не тільки особистість, а й один з факторів масового відбору злочинної поведінки. Динаміка ймовірності того, що він буде визнаний винним у скоєнні злочину, знизилася з 2009 року, а ризик бути покараним в 2009-2012 роках склав більше 50%, а в 2013-2015 роках - менше 30%. Тому В. Голіна не знає справжньої кількості злочинів, але має справу з 112 злочинів, скоєних в Україні (прострочених), і кількість осіб, які їх вчинили, але отримані дані, нехай і побічно, математично характеризують рівень ефективності застосування принципу невідворотності покарання. І це не проста статистика. Це означає, що кожен другий злочинець в країні може розраховувати на безкарність [5].

Висновки до розділу II

Розвиток кримінальної психології та антропології відіграв значну роль у формуванні сучасного розуміння злочинності та методів її запобігання. Від ранніх досліджень Вундта до праць Ломброзо, Феррі та Гарофало, ці науки допомогли виявити як біологічні, так і соціальні корені злочинної поведінки. Вони надали інструменти для аналізу особистості злочинців та розробки стратегій їх корекції.

Сучасна кримінальна психологія та антропологія використовують комплексний підхід, що охоплює вивчення антигромадських установок, механізмів кримінальної поведінки, колективної поведінки злочинних груп, та впливу на особистість злочинця. Вони також займаються вивченням злочинності як соціального явища та розробкою методів віктимології.

Злочинність, як складне соціальне явище, вимагає всебічного аналізу та розуміння. Вона відображає складність суспільного життя та історичні,

культурні та соціально-економічні умови. Статистичні дані про зростання злочинності в Україні підкреслюють необхідність розробки нових стратегій для її запобігання.

Кримінологія, як наука, вивчає злочинність у всіх її проявах, включаючи кількісні та якісні показники. Вона вимагає високого рівня професіоналізму та методологічної підготовки. Розуміння злочинності як результату взаємодії об'єктивних та суб'єктивних чинників дозволяє кримінологам розробляти ефективні методи боротьби зі злочинністю та її профілактикою.

Враховуючи зниження ефективності застосування принципу невідворотності покарання, важливо зосередитися на розробці нових підходів, які б враховували сучасні тенденції та виклики, з якими стикається кримінологія в Україні. Таким чином, кримінальна психологія та антропологія продовжують бути ключовими для розуміння та запобігання злочинності в сучасному світі.

ВИСНОВКИ

Розуміння злочинності є складним і багатограним явищем, яке еволюціонувало протягом історії людства. Від античних часів до сучасності філософи, кримінологи та інші дослідники намагалися розкрити природу злочинності та її причини через призму різних теорій і підходів.

Історичний розвиток підходів до злочинності показує, що різні епохи та культури мали власне розуміння коренів злочинності. Від античних теорій справедливості до сучасних досліджень у галузі кримінальної психології та антропології, кожен період вніс свій внесок у розуміння та боротьбу з цим явищем.

Сучасна наука підкреслює необхідність комплексного підходу до вивчення злочинності, враховуючи як соціальні, так і біологічні чинники, а також історичний та культурний контекст. Зростання злочинності в сучасному суспільстві підкреслює важливість постійного розвитку стратегій запобігання та контролю за цим явищем.

Кримінальна психологія та антропологія відіграють ключову роль у розумінні та протидії злочинності, надаючи інструменти для аналізу особистості злочинців та розробки стратегій їх корекції. Однак, для ефективної боротьби зі злочинністю, потрібно постійно вдосконалювати методи та підходи, враховуючи сучасні тенденції та виклики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бібліотека електронних підручників Соціологія девіантної поведінки 3.1. Історія соціології злочинності <https://e-pidruchniki.com/>
2. Бойко, А. Детермінація економічної злочинності в Україні в умовах переходу до ринкової економіки (теоретико-кримінологічне дослідження) [Текст] : монографія / А. М. Бойко. – Л. : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2008. – 380
3. Вікіпедія. Кримінальна психологія (wikipedia.org)
4. Гавеля В., Броннікова Л. ФІЛОСОФІЯ ЕПОХИ ВІДРОДЖЕННЯ. Ст.23-27.9.pdf (chmnu.edu.ua)
5. Гега П. Криміногенна ситуація в Україні за роки її незалежності [Текст] / П. Гега, Л. Доля // Прокуратура. Людина. Держава. – 2004. – №12 (42). – С. 83–92.
6. Даньшин, І. М. Проблеми детермінації злочинності / І. М. Даньшин // Вісн. Акад. прав. наук України. – Х., 1994. – №2. – С. 115.
7. Доля, Л. М. Основні тенденції злочинності в Україні у сучасних умовах [Текст] / Л. М. Доля // Право і сусп.-во. – 2008. – № 1. – С. 43–48
8. Дюркгейм Е. Освітні матеріали (pidru4niki.com). Соціологія З ІСТОРІЙ РОЗВИТКУ СОЦІОЛОГІЇ. [Еміль Дюркгейм - Соціологія - Підручники для вузів онлайн \(pidru4niki.com\)](http://pidru4niki.com)
9. Закалюк, А. П. Сучасне поняття та природа злочинності [Текст] / А. П. Закалюк // Правова система України: історія, стан та перспективи : у 5 т. – Х. : Право, 2008. – Т. 5 : Кримінально-правові науки. Актуальні проблеми боротьби зі злочинністю в Україні. – Підрозд. 1.1. – С. 17–26.
10. Закалюк, А. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика [Текст] : у 3 кн. / А. П. Закалюк. – К.: Ін Юре, 2007. – Кн. 1: Теоретичні засади та історія української кримінологічної науки. – 424 с.
11. Кацавець Р. Кримінальна психологія : навч. посіб. Вид., 2-ге, допов. Київ: Алерта, 2022. 152 с.
12. Кримінологія : підручник / Голіна В. В., Головкін Б. М., Валуйська М. Ю. та ін. ; за ред. Голіни В. В., Головкіна Б. М. – Х.: Право, 2014.–440 с
13. Коновалова В. О., Шепітько В. Ю. Юридична психологія: Підручник. — 2-ге вид., перероб. і доп. — Х.: Право, 2008. — 240 с.
14. Кулик, О. Г. Кримінологічний аналіз злочинності в Україні: напрями вдосконалення методології та методики [Текст] / О. Г. Кулик // Право України. – 2009. – №7. – С. 52–57.
15. Костенко, О. М. Соціальний натуралізм як методологічний принцип юриспруденції і кримінології [Текст] / О. М. Костенко // Вісн. Акад. прав. наук України. – Х., 2004. – №4. – С. 133–145

16. Костенко, О. М. Соціальний натуралізм – світогляд майбутнього [Текст] / О. М. Костенко // Вісн. Акад. прав. наук України. – Х., 2006. – №10. – С. 33–38.
17. Кримінологія: Загальна частина [Текст] : курс лекцій : навч. посіб. / Курило В. І., Михайлов О. Є., Яра О. С.. – К. : Кондор, 2006. – 192 с
18. Кримінологія [Текст] : підручник / В. В. Голіна, Б. М. Головкін, М. Ю. Валуйська та ін. ; за ред. В. В. Голіни, Б. М. Головкіна. – Х. : Право, 2014. – 440 с.
19. Карпов, Н. С. Злочинна діяльність [Текст] : монографія / Н. С. Карпов. – К. : Вид-во Семенко Сергія, 2004. – 310 с
20. Литвинов, О. М. Соціально-правовий механізм протидії злочинності в Україні [Текст] : монографія / О. М. Литвинов. – Х. : Вид-во Харк. нац. ун-ту внутр. справ, 2008. – 446 с
21. Литвак, О. М. Злочинність, її причини та профілактика [Текст] / О. М. Литвак. – К. : Україна, 1997. – 167 с.
22. Махній М. Історія психологічної думки, авторський науково-освітній проект 28 травня 2018 р [«НОМО PSYCHOLOGICUS»: 5.10. Ч. Ломброзо: психопатологія геніїв і злочинців \(makhnii-history.blogspot.com\) «НОМО PSYCHOLOGICUS»](http://makhnii-history.blogspot.com)
23. Маноха, О. Є. Методологічні основи кримінології [Текст] / О. Є. Маноха // Право і сусп-во. – 2005. – №1. – С. 29– 53.
24. Оболенцев, В. Ф. Методологічні засади кримінології [Текст] / В. Ф. Оболенцев // Пробл. законності. – 2011. – Вип. 117. – С. 106– 113
25. Освітні матеріали (Освіта.UA) Еміль Дюркгейм та його соціологічні погляди [Еміль Дюркгейм та його соціологічні погляди – Освіта.UA \(osvita.ua\)](http://osvita.ua)
26. Панов, М. І. Вибрані наукові праці з проблем правознавства [Текст] / М. І. Панов. – К. : Ін Юре, 2010. – 812 с.
27. Петерссон, Торстен. «Цицерон: біографія». Бібло і Таннен, 1963.
28. Рущенко, І. П. Злочинність в Україні: функціональне пояснення [Текст] / І. П. Рущенко // Право і безпека. – 2002. – №3. – С. 184–188.
29. Степенс Д. Кримінальна антропологія: що вона вивчає та основні показники. 22 Січень 2021 WARBLETONCOUNCIL
30. Сметаніна, Н. В. До питання визначення поняття злочинності в сучасній кримінологічній науці [Текст] / Н. В. Сметаніна // III Всеукраїнські наукові читання з кримінальної юстиції пам'яті професора В. П. Колмакова : зб. матеріалів (4–5 листоп. 2011 р.) / за заг. ред. В. М. Дрьоміна. – Одеса : Фенікс, 2011. – С. 368–371

31. Філіпс, Е. Дж. «Змова Катіліни». *Historia: Zeitschrift für Alte Geschichte* 25.4 (1976): 441–[Catiline's Conspiracy on JSTOR](#)
32. Цицерон, М. Туллій. » Проти Катіліни ». Trans, Yonge, CD та BA London. *Промови Марка Тулія Цицерона* . Ковент Гарден: Генрі Г. Бон, 1856. [M. Tullius Cicero, Against Catiline, THE FIRST ORATION OF M. T. CICERO AGAINST LUCIUS CATILINA. DELIVERED IN THE SENATE., chapter 1 \(tufts.edu\)](#)
33. Шепітько, В. Вибрані твори [Текст] / В.Ю.Шепітько. – Х. : Вид. агенція «Апостіль», 2010. – 576 с.
34. Шепітько В. Кримінальна психологія: історія становлення та сучасний стан. Юридична психологія, 2021. м. Харків [1403-Текст статті-2818-1-10-20211110 \(2\).pdf](#)
35. Шранк К. (ред.), Вітінгтон Ф. (ред.) Оксфордський довідник «Утопії» Томаса Мора. 30 листопада 2023 [Оксфордський довідник «Утопії» Томаса Мора | Оксфордський академічний \(oup.com\)](#)
36. C. Brand. Criminal portraits. *The Psychology of Crime*. 10 March 1993. [Criminal portraits | Nature](#)
37. Agnew, R. (1992). Foundation for a general strain theory of crime and delinquency. *Criminology*, 30(1), 47-88.
38. Brookes E. Cesare Lombroso: Theory Of Crime, Criminal Man, And Atavism By. February 8, 2023
39. Brand. C. Criminal portraits. *The Psychology of Crime*. 10 March 1993. [Criminal portraits | Nature](#)
40. Christian Wickert Anomie theory(Merton) 28. March 2019 | zuletzt aktualisiert am 12. April 2022 von [Anomie theory \(Merton\) - SozTheo](#)
41. David Mcculloch. Sydney Criminal Lawyers. A History of Crime: Investigations, Trials and Punishments. Australia February 28 2023 [A History of Crime: Investigations, Trials and Punishments - Lexology](#)
42. Kinsey, TE « Case Cicero's against Magnus Capiton and Chrysogonus in Pro Sex. Roscio Amerino and Its Use for the Historian » *L'Antiquité Classique* 49 (1971):173–190. [Cicero's Case against Magnus Capito and Chrysogonus in the Pro Sex. Roscio Amerino and its Use for the Historian - Persée \(persee.fr\)](#)
43. Robert K. Merton. *American Sociological Review* [Vol. 3, No. 5 \(Oct., 1938\)](#), pp. 672-682 (11 pages). Published By: American Sociological Association <https://doi.org/10.2307/2084686>